

Ionica Smeets

wetenschapsjournalist, Leiden
i@ionica.nl

Het keerpunt van Jan Beuving

Ik heb één ding overgehouden aan mijn wiskundestudie: ik treed altijd op in een ruitjesoverhemd

Theatermaker Jan Beuving (1982) bereikte in 2013 de finale van het Leids Cabaret Festival. Datzelfde jaar won het lied Vinkeveen waarvan hij de tekst schreef de Annie M.G. Schmidtprijs voor het beste theaterlied. Beuving maakt naast liedjes ook vragen voor televisiequizen, schrijft voor *de Volkskrant* kort over sport (zie ook kortoversport.nl) en komt eind 2014 met een avondvullend programma over wetenschap. Maar voordat hij in deze artistieke hoek belandde, studeerde Beuving wiskunde in Utrecht: “Het had voor de hand gelegen dat ik wiskundeleraar zou worden, of consultant.”

Had je vroeger een droomberoep?

“Als kind wilde ik later iets met cijfertjes doen. Waarschijnlijk kwam dat door mijn vader. Als hij mij in de auto stil wilde houden, gaf hij mij een lange som over een boer met kippen die een bepaald aantal eieren legden, die de boer kon verkopen op de markt. Maar hij moest ook graan voor de kippen kopen, enzovoorts. Hoeveel winst maakt de boer? Dan ging ik als een malle rekenen en riep mijn vader: ‘In je hoofd.’ Ik heb in de auto leren hoofdrekenen en daar heb ik nog steeds veel plezier van. Mijn vader gaf me ook logische puzzels over leugenaars en waarheidssprekers bij kruisingen. Daar dacht ik uren over na en ik kon niet slapen voor ik het antwoord wist.”

Koos je daarom voor wiskunde?

“Halverwege 5-vwo zei ik tegen mijn decaan dat ik het liefste de hele dag puzzels wilde oplossen. Hij antwoordde dat er niets an-

ders opzat: ik moest wiskunde gaan studeren.”

Je ging naar Utrecht, hoe beviel de wiskunde daar?

“De mensen waren geweldig en de studie ging de eerste twee jaar goed, maar daarna kwam de klad erin. Na een bestuursjaar van de studievereniging A-Eskwadraat kon ik de motivatie niet meer opbrengen. Ik vergelijk wiskundigen graag met een groep mensen die op een open plek in het bos staan en naar een andere open plek willen. Tussen die open plekken zit een heel dicht woud. Je hebt dan drie soorten wiskundigen. Je hebt de groep die eerst heel lang nadenkt en dan in één keer een rechte weg naar de andere open plek hakt. Je hebt ook wiskundigen die in het wilde weg beginnen te slaan en uiteindelijk via een kronkelweg bij de andere plek belanden. De derde categorie wiskundigen kan alleen maar achter iemand anders aanlopen; en daar val ik onder. Ik houd van de weg rechtdoor en ik snap de omwegen, maar ik verzijn ze allebei niet. Ik haalde mijn tentamens door heel goed te kijken hoe het eerder gedaan was, maar de echte Eureka-momenten waren zeldzaam tijdens wiskunde. Die heb ik nu veel meer als ik liedjes schrijf en precies de juiste zin bedenkt.”

Jan Beuving

Foto: Maartje ter Horst

Was het lastig om je studie af te maken?

“Ik had het een afgang gevonden om te stoppen. Bovendien zag ik in een onderwijscommissie de nieuwe master History and Philosophy of Science voorbijkomen. Dát moest ik natuurlijk gaan doen, de afkant van de bètawetenschappen. In die master bleken helemaal geen deadlines te zitten op de essays die je moest schrijven. Terwijl ik die juist nodig heb, ik werk echt op de deadline. Mijn huidige werk is daarom heel prettig: iemand belt me dat hij volgende week een tekst nodig heeft. Dan maak ik het wel af. Uiteindelijk heb ik lang over mijn wiskundestudie gedaan, in totaal negen jaar. Netto is het misschien zeven jaar met dat bestuur en al die onderwijsraden die ik deed. En het laatste jaar studeerde ik ook al aan de Koningstheateracademie in Den Bosch.”

Hoe kwam je daar terecht?

“Er zijn natuurlijk veel bèta's die een instrument bespelen en de natuurkundefaculteit organiseerde elk jaar met kerst een muziekfestijn. In 2002 zong ik daar met twee vrienden een politiek jaaroverzicht en dat sloeg enorm aan. Later deed ik het een keer zelf achter de piano en toen werd duidelijk dat mijn teksten een stuk beter waren dan mijn pianospel. Toen stelde iemand me voor aan natuurkundige Daan van Eijk die heel handig is met een piano.”

Een vruchtbare samenwerking, want in 2013 haalden jullie de finale van het Leids Cabaret Festival en nu werken jullie samen aan een avondvullend programma. Maar wanneer besloot je nu om de wiskunde te verlaten?

Juryrapport Leids Cabaret Festival

Als Jan Beuving het toneel opstapt zie je niet meteen een natuurlijke podiumpersoonlijkheid. Daar staat een bètaman in de alfa-wereld van het theater. De jury ervaart zijn insteek als verfrissend. Zijn liedjes zijn opgebouwd uit complexe rijmschema's. Ze doen ouderwets degelijk aan, maar in de goede betekenis van het woord. Deze wiskundige blijkt over een fijnzinnige poëtische geest te beschikken waarmee hij de zaal moeiteloos op zijn hand krijgt. Jan Beuving heeft een volkomen ongekunstelde aanwezigheid op het podium. Hij straalt de natuurlijke autoriteit uit van mensen die samenvallen met wie ze zijn.

“Ik ging altijd veel naar toneel, maar ik wist dat ik geen echte acteur ben. Maar toen zag ik cabaretier Kees Torn op televisie en besepte ik dat er ook andere vormen van theater bestonden. Misschien wilde ik ook wel liedjes zingen op een toneel. Ik bezocht daarna allerlei kleinkunstvoorstellingen en in het Koningstheater in Den Bosch lag een folder van hun academie vol hoogdravende taal over hoe cabaret moest zijn. ‘Geen kunstje maar kunst.’ Zij zochten mensen die fatsoenlijk nadachten over de wereld. Daar was ik het volkomen mee eens. Veel teksten vond ik maar slecht, het rijm deugde niet en cabaret was nauwelijks nog politiek. Ik had een soort ideaal en dacht dat ik dat wel zou kunnen maken. Ik realiseerde me helemaal niet hoe moeilijk het is om politiek cabaret te maken.”

Ik deed vooral auditie omdat ik niet over veertig jaar spijt wilde hebben dat ik het niet gedaan had. Mijn moeder zei grappig genoeg na mijn auditie: ‘Dan komt het wel goed met die wiskundestudie.’ En dat was ook zo, door auditie te doen gaf ik mezelf een harde deadline op mijn scriptie. Want toen ik werd aangenomen op de academie, moest ik wel gaan. Zodra ik daar binnenkwam, kreeg ik gelijk het stempel ouderwets. Maar dat is *the story of my life*.”

Wat vind je daarvan?

“In het juryrapport van het Leids Cabaret Festival stond het als ‘degelijk’: ouderwets in de goede zin van het woord. Ik sta natuurlijk ook in een ouderwetse traditie, maar ik hoop wel dat het nu nog aanspreekt. De laatste tijd zit ik bijvoorbeeld heel veel Tom Lehrer te kijken. Hij is ongelooflijk grappig. Al zijn liedjes zijn te vinden op YouTube, hij heeft maar heel kort opgetreden, daarna ging hij weer lesgeven. Hij is trouwens nooit gepromoveerd en gaf wiskunde voor niet-wiskundigen. Het is moeilijk om als theatermaker genoeg mensen in je zaal te krijgen. Maar als het publiek sowieso zou komen, dan zou ik een hommage aan Tom Lehrer maken. Gewoon omdat hij het verdient.”

Wat is je favoriete grap over wiskunde?

“Wat bij de zaal altijd goed werkt is dat ik zeg dat ik maar één ding heb overgehouden aan mijn wiskundestudie: dat ik altijd optreed in een ruitjesoverhemd. Wat gegoochel met getallen vinden ze meestal ook leuk. Maar een goede wiskundige grap is vaak een redeneringsfout die toch leuk is. Wie veel bijna mathematische grappen heeft, is Herman Finkers. Hij neemt je helemaal mee één kant

op en doet dan iets heel anders. ‘Einstein: mijn vrouw begrijpt mij niet.’ Dat is zo'n goede grap, mijn pianist Daan gebruikte hem als motto in zijn proefschrift.

Drs. P doet ook zoiets in het lied Ripspiqué, dan zingt hij: ‘Tijdens die nacht van het eerste couplet.’ Als kunstenaar moet je niet te meta zijn. Maar Drs. P is zo slim dat hij tijdens het lied een opmerking over het lied kan maken. Het is moeilijk om uit te leggen wat dat nou is. Mensen houden van een soort gekte. Als ze zien dat jij de orde volledig in je vingers hebt en dat je daar dan mee durft te spelen.

In mijn voorstelling zeg ik ergens op vertoondwaardige toon: ‘Dan kijken mensen me aan alsof ik in de vorige eeuw geboren ben.’ Per zaal is de reactie heel verschillend, soms hoor je iemand op de eerste rij zeggen: ‘Maar dat is hij toch ook?’ Het duurt even voordat de lach komt en mensen doorhebben dat het grappig is.”

Heb je weleens spijt dat je niet verder bent gegaan in de wiskunde?

“Ik studeerde af bij Jan Hogendijk, op een scriptie over Pieter Wils' Wis-konstige Wercken. Hogendijk zei dat hij me nooit zou aannemen als aio, omdat hij vond dat een historisch wiskundige in de eerste plaats een wiskundige moest zijn. Dat was hard, maar ik onderschrijf zijn visie wel. Op dat soort momenten heb ik spijt dat ik niet wat meer die harde wiskunde heb gedaan. De wetenschap heeft toch mijn hart. Soms zou ik weer onderzoek willen doen. Ik fantaseer weleens over onopgeloste verhalen in de wiskunde. Bijvoorbeeld Ludolph van Ceulen die verschrikkelijk moeilijke vergelijkingen tot de negende graad op acht cijfers na de komma perfect uitrekende. Niemand weet hoe hij het deed. Dat is zó frustrerend. Misschien heeft hij daarover weleens gecorrepondeerd met François Viète en dan fantaseer ik hoe ik die brief in een Frans archief ontdek.

Al denk ik ook meteen: ik kan er ook een liedje van maken. Over dat er altijd meer is dan mensen kunnen weten, omdat het toeval er altijd voor zorgt dat mensen die iets willen weten niet op de plek zijn waar die kennis is. En dat doe ik dan liever. Uiteindelijk ben ik toch gewoon een kunstenaar geworden.”

Heeft u een goede suggestie voor een (Nederlandse) wiskundige met een bijzonder keerpunt in zijn of haar carrière? Stuur dan een e-mail naar i@ionica.nl.